

CUBAS TURISME VED ET VEISKILLE.

Etterlengt et oppmykning
*En amerikansk turist legger på svøm med
barnebarnet i badering foran seg i badebyen
Varadero øst for Havanna på Cuba,
26. august 2015. Etter oppmykningen av
forholdet mellom USA og Cuba, står øyriket
foran en antatt storm av badeglade turister
fra USA. Mange er bekymret for at den
plutselige endringen ikke blir bærekraftig.*
Foto: ALEXANDRE MENEHNI, REUTERS/NTB SCANPIX

For noen år siden fastslo WWF at Cuba er det eneste landet i verden som har utviklet seg uten å forstyrre økosystemet. Men i takt med at USA letter på sin blokade, øker antall turister – noe som kan komme til å snu opp ned på den sårbare og relativt urørte naturen.

Eggsanking Marinbiolog og skilpaddeekspert Gonzalo Nodarse løfter forsiktig opp skilpaddeegg fra sanden og legger dem på samme måte som de lå i en plasttønne han har med seg. Snur han på eggene, kommer de til å dø. Annenhver dag tar Nodarse turen til strendene for å lete etter egg og skilpaddeunger som ligger plassert slik at de står i fare for å bli dratt for tidlig ut i havet. Cayo Largo ligger en halvtime med fly fra Havanna, sør for Cuba, og med sine mange små øyer er området det viktigste eggleggingsstedet for skilpadder i Cuba.

CUBAS TURISME VED ET VEISKILLE.

IZABELLA ROSENGREN
Frilansjournalist

MALIN PALM
Frilansfotograf

Cayo Largo, Cuba. Det er sen ettermiddag, men fortsatt ulidelig varmt på Cayo Largo, en 25 kilometer lang paradisy som ligger rett sør for Cuba. Marinbiolog og skilpaddeekspert Gonzalo Nodarse, en sympatisk liten mann med snille, brune øyne, går for 20. dag på rad med raske skritt over den varme sanden på jakt etter steder der skilpadder har tilhold. Det tar ikke lang tid før han har identifisert et tilholdssted, og etter litt graving, viser han frem det første egget.

– Uekte karettskilpadder. Seks dager gammel. Det ser man på fargen, sier han og begynner å flytte eggene med nennsom hånd til en plasttønne som han siden tar med til bevaringssenteret *Centro de Rescate de Tortugas Marinas*.

Hvert år flytter Gonzalo rundt 200 tilholdssteder som befinner seg i faresonen for enten å bli skyllet bort eller forstyrres av turister. Med 35 år i bransjen vet han alt som er verdt å vite om skilpadder. For eksempel at det er en nøkkelart, det vil si en art som har stor betydning for andre arters overlevelse i et økosystem. Den grønne havskilpadde er eksempelvis en av få arter som eter sjøgress, noe som bidrar til å holde sjøgressområder åpne og friske.

Gonzalo vet også at den største trusselen er tyvjakt for kjøttets skyld, tett fulgt av forurensning: – Skilpadder eter alt, til og med plast. Det er et stort problem, siden Golfstrømmen bringer med seg mye søppel. Skjønt ikke så mye akkurat her, sier han.

Den utrolig vakre stranden vitner om noe annet. I stedet for kokosnøtter og trebåter er stranden forurenslet med så mye plast at det stedvis er vanskelig å ta seg frem barføtt. Flasker, emballasje,

badeleker og andre uidentifiserbare gjenstander – menneskets forurensning sparer ikke engang paradisstrendene.

Overraskende nok er det ikke turismen som bekymrer Gonzalo, ifølge ham handler bare om å regulere antall besøkende. Spørsmålet er hvor lenge en slik regulering kommer til å fungere, med tanke på forventet økning i fremtidig turisttilstrømming.

Invasjon av turister i vente. Cuba var lenge en populær turistdestinasjon for amerikanere som ble lokket av landets avslappede forhold til alkohol, narkotika og prostitusjon. Turismen fikk en brå slutt da Fidel Castro kom til makten i 1961 og etablerte en sosialistisk regjering på Cuba, og på 1960-, '70- og '80-tallet var turister et sjeldent syn. Først etter at den økonomiske støtten fra Sovjetunionen opphørte i 1991, kom den i gang igjen. Men det skulle drøye til 1997 før kubanerne fikk tillatelse til å snakke med utlendingene.

Og det er nettopp isoleringspolitikken som har gjort Cuba til det eneste landet i verden med bærekraftig utvikling, i det minste ifølge WWFs årsrapport fra 2006. Rapporten tok utgangspunkt i to indekser, dels det såkalte «økologiske fotavtrykket» som viser hvor mye ressurser som forbrukes pr. person i forskjellige land, og dels FNs *Human Development Index* som er et mål på den nasjonale inntekten, helsen og utdannelsen. Bare Cuba fikk godkjent på begge områdene.

Først etter at den økonomiske støtten fra Sovjetunionen opphørte i 1991, kom turismen i gang igjen. Men det skulle drøye til 1997 før kubanerne fikk tillatelse til å snakke med utlendingene.

Må behandles varsomt Et skilpaddeegg er stort som en bordtennisball og går fra å være myk til hard på et par dager.

Trygg havn En gruppe fem måneder gamle grønne havskilpadder har fått medisin og venter på rengjøring. Hvert år flyttes og omplasseres over 200 skilpaddeegg og -barn som ligger utsatt til på stranden.

CUBAS TURISME VED ET VEISKILLE.

USA og Cuba skal signere en bilateral avtale som godkjenner opp til 110 regulære flyavganger daglig til Havanna og ni andre kubanske destinasjoner.

I dag står turistnæringen for halvparten av Cubas inntekter i nasjonal valuta, og mer enn tre millioner mennesker besøker øya årlig. Dette tallet forventes å øke siden USAs innbyggere fikk tillatelse til å reise hit i fjor – riktignok bare i studieøyemed – men alle tror at døren snart kommer til å bli åpnet for en strøm av turister fra nabolandet i nord.

Denne forventningen har fått rederier og flyselskap til å ta affære, og nylig la for eksempel det første cruiseskipet fra USA på flere tiår til i Havanna. På nyåret ble det dessuten gjort kjent at USA og Cuba skal signere en bilateral avtale som godkjenner opp til 110 regulære flyavganger daglig til Havanna og ni andre cubanske destinasjoner. Flyvningene ventes å komme i gang mot slutten av året.

Men allerede nå skjer det en turisttilstrømning av mennesker som vil oppleve det «ekte» Cuba før amerikanerne kommer og, som en europeisk turist uttrykte det, «kommersialiserer øya».

«Det er opp til oss». Julia Azanza er vitenskapelig koordinator for Cubas verneprogram for havskilpadder. I motsetning til Gonzalo er hun bekymret over hva en økning i antall turister kan føre til. Flere besøkende innebærer sannsynligvis at det bygges flere – og ofte strandnære – hoteller, noe som påvirker hunner og nyklekte skilpadder negativt.

– Normalt vandrer skilpadder tilbake til havet ved hjelp av månelyst som reflekteres i havet, men er det mere lys på stranden, risikerer de å gå i feil retning og dø, sier hun.

På den annen side betyr flere turister økte muligheter for lokalbefolkningen til å forsørge seg. I dag ligger gjennomsnittslønnen på Cuba på drøyt 200 kroner i måneden, og selv om folk har til sitt daglige matbehov takket være matrasjonering, samt gratis helsetjenester og skole, så er fattigdom utbredt. Siden turistenes penger er mer verdt enn den nasjonale valutaen, betyr flere besøkende et velkomment tilskudd i kassen.

– Antall turister kommer sikkert til å bli enormt, men om det håndteres riktig, kan naturen bevares. Det er opp til oss, ikke på antall turister, sier hun.

Skrubbes rene Leonardo Valides skrubber ren en av de større skilpaddene på bevaringssenteret med sand og vann. Det utvikler seg sopp og alger i de mindre oppbevaringsbassengene, noe som gjør at skilpaddene må behandles.

En annen trussel mot skilpaddene er forurensningen av tungmetaller og kunstgjødsel, noe som har vist seg å være bakgrunn for svulster hos skilpadder. Selv om svulsten i seg selv ikke er dødelig, kan det likevel bety slutten dersom svulsten vokser slik at skilpadden ikke kan ete eller bevege seg.

– I teorien benyttes ikke sprøytemidler, men jeg er ikke hundre prosent sikker på at det etterleves. Dessuten har vi flere store industrier som slipper ut tungmetaller i både luften og havet, sier Azanza. Også på Cuba er det en fare for å måtte velge mellom økonomisk utvikling og en bærekraftig fremtid. Takket være tørværet med USA står for eksempel utenlandske oljeinvestorer klare til å lete etter olje i landet.

Mennesket er største trussel. En som ikke er like diplomatisk i sitt svar når det gjelder turistene påvirkning, er Maria Carida, sjef for bærekraftprogrammet i naturvernstiftelsen Antonio Nuñez Jimenez.

Siden turistenes penger er mer verdt enn den nasjonale valutaen, betyr flere besøkende et velkomment tilskudd i kassen.

«Skilpaddehvisker» Operatør Leonardo Valides ved bevaringssenteret roer ned en stor skilpadde som er blitt vasket. Valides har jobbet med bevaring av skilpadder i 25 år ulike steder på Cuba.

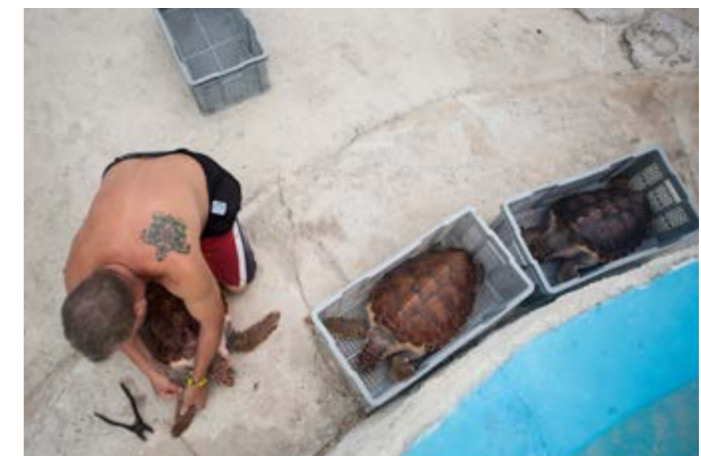
– Mennesket er uten tvil den største trusselen mot det biologiske mangfoldet på Cuba. Turismen skaper en overbefolkning som krever mer vann og mer mat. Det betyr at transporten øker, hvilket i sin tur øker utslippene.

Hun forteller at de fleste sjøer og vassdrag på Cuba er forurenset av industrier som dumper sitt avfall i dem, urbanisering og et jordbruk inspirert av vestlig monokultur.

Ifølge henne finnes det bare én løsning: Økoturisme. Problemet er bare at denne mer miljøvennlige form for turisme ikke har utviklet seg i samme takt som den konvensjonelle turismen. Hun mener at staten har uttrykt vilje til å satse på økoturisme, men at den til nå ikke har hatt ressurser til å gjøre det.

Maria Carida er overbevist om at det går an å kombinere økonomisk og bærekraftig utvikling og mener at om man bare er ansvarsfulle nok, så finnes det ingen hinder for et bedre liv uten å ødelegge miljøet.

– Vi må spørre oss hvorfor turistene ønsker å besøke Cuba, og hva som kommer til å skje dersom stedene de vil besøke, blir ødelagt. Det er en kritisk tid Cuba er inne i nå. Folk er ikke dumme her, de forstår problemet, men vi må iverksette tiltak nå, før det er for sent.

Merking En skilpadde blir merket før den skal settes ut i havet, av Leonardo Valides. To andre skilpadder venter på tur.

«Vi må spørre oss hvorfor turistene ønsker å besøke Cuba, og hva som kommer til å skje dersom stedene de vil besøke, blir ødelagt.»

Maria Carida, sjef for bærekraftsprogrammet i naturvernstiftelsen Antonio Nuñez Jimenez.

Attraksjon Turister besøker bevaringssenteret og lærer om arbeidet som drives for å verne skilpaddene. Senteret driver også med kursing for kubanske skoleelever.

CUBAS TURISME VED ET VEISKILLE.

Skremmende frihet. Morgenen etter eggletingen er det hektisk aktivitet på bevaringssenteret. Bassengene skal tømmes og rengjøres, skilpaddene likeså. På senteret har de først og fremst uekte karettskilpadde og grønn havskilpadde, begge er kategorisert som «sterkt truede» av *Verdens naturvernunion* (IUCN). Operatør Leonardo Valides skrubber dyrene forsiktig med tannbørste for å fjerne alger og bakterier som kan oppstå i det avstengte miljøet.

Gonzalo har vært oppe siden morgengry og er nå i full gang med å grave ned gårsdagens eggfangst på senterets lille sandlette. Ansamlingen av egg blir den 11. for sesongen og beskyttes med et avsagd oljefat for å holde fugler, katter og rovdyr unna. Et hvitmalt treskilt angir antall egg, dato for nedleggingen og stipulert utklekkingsdag. Når ungene har kravlet seg opp i sanden, får de bli på senteret i en uke, før de slippes ut i havet.

– Vi pleier å spare det siste kullet og slippe dem ut først når de er mellom ett og ett og et halvt år gamle. Da slipper vi å bekymre oss for at de skal bli spist eller bli syke, sier Gonzalo.

Når rensingen er avsluttet, kommer dagens første turister inn døren. Det er en gruppe kanadiske dykkere anført av skilpaddefantasten Elaine Clément som på fritiden lager en film om skilpaddene på Cayo Largo. Gruppen skal få æren av å bevitne frislippet av de tre eldste skilpaddene, hvis tid i bassenget nå er over.

Gonzalo og Leonardo måler, veier og merker skilpaddene nøye. Det er tungt og vanskelig, og en av skilpaddene begyn-

ner å flakse intenst med benene for å komme seg løs. Leonardo klapper den på hodet, og straks blir skilpadden, som har fått navnet Malin etter fotografen, rolig igjen. Leonardo er stille og innbitt, det skinner gjennom at dette ikke er en av favorittoppgavene hans.

Vel ute i havet blir det full fart. Om det kommer av de velkjente bølgene eller duften av hav, er uklart, men visst virker skilpaddene nå litt utålmodige etter å se sitt nye hjem. Utslippet av den første og den andre skilpadden går smertefritt, og de virker litt forundret over sitt nye livsmiljø. Det virker ikke som de bryr seg om de 15 dykkerne med undervannskameraer som foreviger hvert svømmetak. Men for den tredje skilpadden går det ikke helt etter planen. I stedet for å svømme i vei, prøver den først å gjemme seg under en stein, og siden svømmer den opp til overflaten der den blir liggende tilsynelatende urørlig.

– Hva er det som feiler henne, spør en dykker som ennå ikke har fått på seg munnstykket.

– Hun er redd. Alle de nærgående dykkerne skremmer henne. Hun trenger bare litt tid, sier Elaine Clément. Heldigvis kommer hun seg til hektene, og etter et par raske svømmetak er også hun ute av synsvidden.

Så er ytterligere tre skilpadder blitt bevart for fremtiden.

Populær fotomodell

Elaine Clément holder opp en av skilpaddene og lar dykkerne ta bilder før hun slipper den ned igjen. Dykkerne er en gruppe turister fra Canada, som har kommet til Cayo Largo for å se på skilpaddene. Noen av dem har planer om å åpne et eget senter for skilpadder i Florida.

Ansamlingen av egg blir den 11. for sesongen og beskyttes med et avsagd oljefat for å holde fugler, katter og rovdyr unna.

Rosa medisn En av de minste skilpaddene ved bevaringssenteret på Cayo Largo blir skrubbet rene for sopp og belegg. Fem dager i uken får de denne behandlingen, i tillegg til medisiner med en rosa og blå farge, som skal motvirke sår og soppdannelser fra livet i de små bassengene.